

**Centrum för de samhällsvetenskapliga
ämnenas didaktik**

**Forsknings- och
verksamhetsprogram 2022-2024**

**Centrum för de Samhällsvetenskapliga
ämnenas didaktik, CSD**

Karlstads universitet

Innehåll

Historik	3
Verksamhetsprogram 2022-2024	5
Verksamhetsidé	5
Övergripande mål	6
Ämnesdidaktik	6
Forskningens inriktning	8
1) Ämnesdidaktisk teori och begreppsutveckling	8
2) Samhällsorienterade nyckelteman	9
3) Praktisknära perspektiv på forskning och ämnesdidaktisk skolutveckling	10
4) Lärarutbildning och ämnesdidaktik i högre utbildning	13
CSD:s verksamhet, organisation och samverkan	14
Referenser	18
Bilaga 1 sammanfattning av mål	

Historik

Detta är CSD:s femte forskningsprogram sedan starten 2005. De första två programmen hade fokus på ämnesdidaktisk lärarforskning och begreppsbyggnad inom de samhällsvetenskapliga ämnena. En viktig utvecklingsfas under denna period var de två forskarskolorna för lärare FLHS (2008-2011) samt CSD-FL (2012-2014). I FLHS fanns tre underteman: Lärares berättelser om ämnesundervisning, lärares arbete i klassrum och lärares arbete med betyg och bedömning. I CSD-FL formade språk och begreppsutveckling respektive betyg och bedömning två överlappande underteman. I ett särskilt projekt utvecklades under denna tid forskning om SO-ämnena i årskurserna 4-6 (SAMSTUD1 och 2). I programmet 2013-2015 fanns också ett tema kring lärares arbete i högre utbildning med särskild inriktning på lärarutbildning.

I det tredje forskningsprogrammet (2016-2018) vidgades huvudfokus till ämnesdidaktisk forskning om undervisning och lärande. Det praktiktäna perspektivet liksom forskningens samhällsrelevans betonades. Intresset för att utveckla en teoretiskt grundad forskning framträdde också tydligt i programmet. Forskningsprogrammet lyfte fram tre utvecklingslinjer: Den första linjen var teoriutveckling för praxisorienterad ämnesdidaktik i lärarutbildning och i skolans verksamhet. Den andra linjen hade en inriktning på att utpröva modeller och teorier och designorienterade ansatser i samverkan med lärare. I den tredje linjen inkluderades även ämnesövergripande ansatser. Sammantaget kan sägas att särskilt de två första utvecklingslinjerna utvecklats framgångsrikt där flera projekt erhållit externa medel, och ett tydligt ökat antal publiceringar i internationella tidskrifter har skett. Sedan den starka miljön ROSE etablerades 2017 har komparativa ämnesdidaktiska studier blivit ett viktigt tema för denna miljö, och varit mindre i fokus inom CSD.

Det fjärde forskningsprogrammet 2019-2021 behandlade inte enbart forskning utan också CSD:s verksamhetsidé och strategier för organisationsutveckling. Därför benämndes detta program som forsknings- och verksamhetsprogram. Under perioden gav satsningarna på teoriutveckling och praktiktäna forskning tydlig utdelning. Den VR-finansierade Forskarskolan KÄKK (Kunskap, ämnen och kvalitet i lärarutbildning och klassrum) startade 2020 i samverkan med ROSE. Forskarskolan inkluderar också Högskolan i Halmstad och Högskolan i Väst, riktar sig till lärarutbildare, är centrerad runt powerful knowledge och transformation och har en praktiktäna inriktning. Publiceringsgraden har fortsatt att växa och har även inkluderat läromedelsutgivning. Inom ramen för att utveckla högskoledidaktik och lärarutbildning har CSD varit drivande för att utveckla en magister-master utbildning med

inriktning mot ämnesdidaktik och praktknära forskning. Utbildningen skall främst vända sig till verksamma lärare. Under hösten 2021 har fakultetsnämnderna fattat beslut om att ställa sig bakom huvudområden i ämnesdidaktik vilket möjliggör utbildningen. CSD har varit drivande både finansiellt och med handledning för att öka andel forskarutbildade i lärarutbildningen bl.a. genom att stötta en forskarskola för adjunkter.

Verksamhetsprogram 2022-2024

Här beskrivs först CSD:s verksamhetsidé och övergripande mål för perioden.

Forskningsverksamheten behandlas under fyra huvudlinjer: 1) Ämnesdidaktisk teori och begreppsutveckling; 2) Samhällsorienterade nyckelteman; 3) Praktisknära perspektiv på forskning och ämnesdidaktisk skolutveckling; 4) Lärarutbildning och ämnesdidaktik i högre utbildning. Programmets sista del behandlar verksamhetens organisation och samverkansområden.

Verksamhetsidé

Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnens didaktik är ett forskningscenter på Karlstads universitet som har fokus på de samhällsvetenskapliga skolämnena: geografi, historia, religionsvetenskap och samhällskunskap. CSD bedriver ämnesdidaktisk forskning, forskarutbildning, lärarfortbildning och skolutveckling samt förestår den nordiska tidskriften *Nordidactica*. CSD binder samman en bredd av kompetenser, och bibehåller samtidigt en vetenskaplig spets mot de enskilda ämnens särskilda epistemologiska, metodologiska och didaktiska villkor. Detta inkluderar nära relationer både till angränsande vetenskapliga discipliner och skolämnen.

Sedan starten har CSD:s grundidé varit att bedriva forskning som gör skillnad. Detta betyder för det första att verksamheten bedrivs nära och tillsammans med verksamma lärare och rektorer inom utbildningens praktik i skola och högre utbildning. Detta betyder att initiativen till forskning kan komma både från skolverksamheten och från forskarhåll, men också att genomförandet bäst genomförs i samverkan. För det andra betyder det att forskningen skall vara relevant i förhållande till de behov och utmaningar som finns i denna praktik. Det betyder att forskningsfrågor och genomförande behöver utformas i dialog med verksamheten, men också att det finns ett ansvar att etablera långsiktiga former för samverkan samt att sprida resultat och generera samverkan. För det tredje betyder det att kritiskt granska och vid behov ompröva etablerade utbildningsstrukturer inom fältet. Detta dels därför att kunskapsläget ständigt förändras, dels på grund av omvärldens förändringar som har särskild relevans för våra ämnens perspektiv.

Ämnesdidaktik är ett mångvetenskapligt fält där perspektiv från ämne och utbildningsvetenskap utgör de tydligaste inslagen. Karakteristiskt för ämnesdidaktisk forskning är den nära kopplingen mellan teori och praktik. Det innebär att en stark

forskningsmiljö förutsätter en omfattande samverkan lokalt, nationellt och internationellt med andra forskargrupper, forskare och verksamma inom skolan.

I CSD bedrivs forskning dels inom respektive ämnesfält, dels mellan de ingående ämnena samt i samverkan med andra ämnesdidaktiska grupperingar. På Karlstads universitet utgör *Research on Subject-specific Education* (ROSE) en samverkansmiljö för ämnesdidaktiska forskningscenter vid KAU. ROSE har även blivit en viktig plattform för internationella samarbeten. CSD deltar aktivt i ROSE verksamhet och har medlemmar som ingår i ROSE arbetsutskott och ledningsgrupp. CSD arbetar även aktivt för att vara en central aktör i relation till nationella och internationella nätverk och forskargrupper inom de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik.

Övergripande mål

CSD:s målsättning är att bidra till en utbildning på vetenskaplig grund samt att stödja och bidra till att stärka lärares professionalitet och elevers lärande i de samhällsorienterande ämnena. CSD har därför en tydlig och en långsiktig målsättning att utveckla ämnesdidaktiken som forskningsfält och som kunskapsområde för lärare och lärarstudenter. Genom att samverka bygger CSD en forskningsmiljö som är inflytelserik såväl nationellt som internationellt. För att möjliggöra detta bedriver vi ett omfattande internationellt, nationellt och lokalt samarbete runt forskning, forskarutbildning och ämnesdidaktisk utveckling av undervisning och lärande. Vi strävar även efter att vara en drivande aktör i frågor som rör samhällsvetenskapernas didaktik och utveckling av skola och undervisning.

Ämnesdidaktik

Begreppet ”didaktik” kommer från grekiskans *didáskein* vilket omfattar både konsten att undervisa och att lära. Didaktik handlar om undervisningens och lärandets teori och praktik, och kan idag betraktas som en professionsvetenskap för lärare. Didaktiken har utvecklats stegvis från att beteckna en undervisningspraktik, vidare till metodik som ett praktikgrundat undervisningsämne i lärarutbildning och i senare tid till en vetenskap och ett forskningsfält.

Ämnesdidaktikens utgångspunkt är att det som är föremål för lärandet har konsekvenser för vad man lär sig, men också för hur undervisningen arrangeras och varför den kan vara önskvärd. Ämnesdidaktiken sysselsätter sig med frågor om lärande och undervisning i relation till specifika ämnen. Ett ämne är ett sätt att organisera utbildningen utifrån specialiserade perspektiv och kunskapsfält. Skolämnen har tillkommit både utifrån släktskap

med vetenskapliga discipliner och av politiska och organisatoriska beslut.

Undervisningsämnen inom skola och högre utbildning förändras över tid, men ämnesperspektiv i sig är inte slumpmässiga och tillfälliga. Ämnesdidaktikens uppgift att utforska hur undervisning och lärande kan utvecklas med utgångspunkt i dessa specialiserade ämnesramar: vad är det att kunna något om geografi, historia, samhällskunskap och religion, och vad innebär det att arrangera undervisning med dessa ämnen som utgångspunkt. Det är också ämnesdidaktikens uppgift att kritiskt granska, pröva och ompröva ramar för ämnesundervisningen i relation till samhällsförändringar, epistemisk utveckling och elevers och lärares behov. Ett sådant metaperspektiv uppmärksammar ämnesfältets traditioner och förändring över tid och hur skolämnen formats institutionellt i relation till nationella läroplans/curriculum traditioner.

De ämnen som CSD samlar är geografi, historia, religionsvetenskap och samhällskunskap. Dessa ämnen har sina specifika kunskapsbaser, metodologier, teorier och perspektiv. CSD strävar efter att verka inom vart och ett av de ingående ämnenas didaktik men också att utnyttja de teoretiska och metodologiska gemenskaper som finns mellan våra ämnen.

Didaktik och ämnesdidaktik bygger på en tysk-nordisk tradition, som har starka rötter i en bildningsteoretisk tradition och ett starkt fokus på klassrumsnivån. Den anglosaxiska traditionen formas istället inom curriculum-traditionen, som i högre grad har fokuserat på undervisningens samhälleliga nivå och programnivå. Traditionerna är idag sammanvävda på olika sätt, där (ämnes)didaktik och läroplansteori utgör kompletterande perspektiv. Ett undervisningsämne formas på många olika nivåer: Genom samhällets förändringar och förväntningar, på läroplansnivå, genom forskning och högre lärarutbildning, och framförallt i klassrummet av lärare och elever. Ämnesdidaktiken arbetar därför med frågor om ämnets syfte och utgångspunkter, frågor om urval och innehåll, om val av metoder och utformning av uppgifter och bedömningar samt frågor om anpassningar utifrån de studerandes ålder och behov. Ämnesdidaktiken kan vara filosofisk och teoretisk och undersöka vad kunskap är och vad det är att kunna något inom ämnet. Den berör ämnes- och läroplansteoretiska frågor om vad som är viktig kunskap för elever och samhälle. Det handlar om didaktisk tillämpning och mötet mellan praxis och teori; om hur man kan undervisa om ett ämnesinnehåll, samt följa upp och utvärdera lärandet.

Forskningens inriktning

CSD:s forskning kan idag sägas stå på två ben: En praktikinriktning med ambitioner att påverka undervisningens förutsättningar, former och innehåll, samt en teori-, och metodutvecklande inriktning, också denna med syfte att påverka undervisningens villkor.

Dessa två inriktningar är nära sammankopplade i verksamheten, men utvecklas här under fyra rubriker och huvudlinjer: 1) Ämnesdidaktisk teori och begreppsutveckling; 2) Samhällsorienterade nyckelteman; 3) Praktikinriktade perspektiv på forskning och ämnesdidaktisk skolutveckling; 4) Lärarutbildning och ämnesdidaktik i högre utbildning.

1) Ämnesdidaktisk teori och begreppsutveckling

Bakgrund

De senare årens intresse för kunskapssociologi med fokus på ”*powerful knowledge*” (Young & Muller, 2016) och kvalificerad kunskap (Bernstein, 2000) har påverkat verksamheten både genom teoretiska artiklar, forskningsprojekt och i samverkan med ROSE. Verksamheten har också pekat på en fortsatt teoriutveckling där idén om ”*powerful knowledge*” behöver vidgas och kompletteras. CSD har med detta börjat utmejsla en plattform inom den curriculumrelaterade ämnesdidaktiken. Ytterligare ett verksamhetsområde här berör frågor kring kunskapens differentiering. I praktikinriktad undervisningsutveckling kombineras olika kunskapspraktiker och kunskapsformer, där olika didaktiska relationer fokuseras. Här finns centrala insikter att hämta från den tyska utvecklingen av didaktik, såväl inom allmän didaktik (Klafki, 1985/2001) som den specifika ämnesdidaktiken t.ex. perspektiven kring didaktisk rekonstruktion (Duit et al., 2012). Här utgör relationerna mellan mer normativa ansatser kring didaktiska principer och modeller samt en mer praktisk och empirisk forskningsorientering mot klassrummet och undervisning/lärande en viktig tematik att förhålla sig till. Didaktiska modeller är praktikinriktade och kan fungera som verktyg vid planering och genomförande av undervisning. De kan också fungera som forskningsbaserade reflektionsverktyg. I gränslandet mellan didaktik och läroplansteori kan modellperspektivet också relateras till olika nivåer i utbildningssystemet från discipliner, politik och policynivå till planering och klassrumsgenomförande, t.ex. i form av transformations- eller progressionsprinciper för ämnena. Under de senaste åren har designforskning (Educational design-based research, van den Akker et al., 2006) utvecklats som metodologisk ansats för att knyta samman forskning och undervisningsutveckling, och tillämpats i flera CSD-projekt i samarbete mellan lärare och forskare. Ett sådant samspel mellan teori och praktik har inom naturvetenskapens didaktik

(Ingerman & Wickman, 2015; Sjöström, 2019) benämns som didaktisk modellering. Vår erfarenhet visar att inriktningen har potential men att frågor om ämnesdidaktisk relevans och transfer är områden som behöver utvecklas närmare. Det har visat sig vara en styrka för CSD att gemensamt arbeta med begreppsliga och teoretiska utgångspunkter utan att eftersträva konformism och likriktning. Under kommande perioden bör ett fortsatt fokus ligga på att utveckla teoribildning som förbinder grunder i ämnens vetenskapliga karaktär med frågor som påverkar elever, lärare och skola i en föränderlig värld.

Mål för perioden

- Begrepp som kraftfull kunskap skall knytas samman med frågor om elevers lärande och undervisningens genomförande. Med inspiration från bland annat tysk didaktik skall tematiken kring ämnesdidaktiska modeller och undervisningens progression utvecklas.
- En seminarieserie anordnas under 2022 som stöd för att uppmärksamma och utveckla ämnesdidaktiska modeller som grund för ansökningar, artikelskrivning och högskoledidaktik.

2) Samhällsorienterade nyckelteman

Bakgrund

Med samhällsorienterade nyckelteman avses teman som kan betraktas som en ingång eller ”nyckel” till komplexa samhällsfrågor med hög relevans för CSD:s forskningsområden. Teoretiskt anknyter begreppet till den tyske didaktikerns Klafkis (1985/2001) resonemang om ”epoktypiska nyckelproblem”.

Att se ämnesdidaktiken ur ett samhällsperspektiv innebär att vi ställer frågor om vilka kunskaper som är kraftfulla för att utveckla förståelse för, och aktivt kunna interagera i, en föränderlig värld. Ämnesdidaktisk forskning är inte avgränsad till de ramar som skolans styrdokument sätter, utan relaterar också till vad som sker i omvärlden. Det finns spänningar mellan forskning som främst syftar till att utveckla skolans verksamhet för en högre måluppfyllelse och en forskning som granskar och prövar ämnens selektiva traditioner. CSD:s utgångspunkt är att inte undvika den spänningen utan medvetet arbeta inom och mellan dessa båda fält. Förändringar i omvärlden påverkar alla samhällsvetenskapliga ämnen vilket gör det till en central ämnesdidaktisk fråga om hur skolundervisningen kan bidra till att elever erövrar kunskaper att förstå och interagera i denna värld. Detta innebär också att ett

utbildningshistoriskt perspektiv på skolämnena är av intresse för att t.ex. identifiera grundläggande men föränderliga mönster i relationen mellan samhälle och skolämnena.

Under föregående period lyftes miljö och migration upp som samhällseliga nyckelteman att arbeta med. Dessa teman har bedömts vara av hög samhällsrelevans men också relevanta för samtliga ämnen som ingår i CSD:s verksamhet. Att ha en kritisk blick på samhällsförändringar och dess konsekvenser bedömer vi som en viktig uppgift som accentueras av tematiker som "alternativa fakta" och ökad polarisering kring centrala samhällsfrågor. För att kunna utveckla fördjupad kunskap bör ett begränsat antal nyckelteman fokuseras, samtidigt finns inom CSD en förhållandevis stor grupp nydisputerade och en fortsatt process krävs för att utkristallisera relevanta teman. Här kan forskningsområden inom t.ex. ekonomididaktik och ett tema som undervisningens digitalisering vara möjliga utvecklingsteman.

Mål för perioden

- Under den kommande programperioden kommer CSD fortsätta att arbeta med både fortbildning och forskningsansökningar utifrån redan identifierade nyckelteman migration och antropocen. Under perioden skall diskussionen om nyckelteman utvecklas dels för att förnya prövning av vilka nyckelteman som bör prioriteras, dels för att pröva hur de kan förstås utifrån CSD:s olika ämnesgrupper.
- De nyckelteman som identifierats skall:
 - utforskas, förankras och utvecklas i miljön genom bildande och fördjupande seminarier
 - förstärkas och utvecklas genom rekrytering av gästforskare
 - resultera i en eller flera artiklar publicerade på internationell nivå
 - utvecklas inom ramen för forskningsansökningar

3) **Praktiknära perspektiv på forskning och ämnesdidaktisk skolutveckling**

Bakgrund

Det praktiknära perspektivet är centralt för CSD. Ska forskningen bidra till att utveckla undervisning och lärande behövs en forskning som bedrivs i samverkan med verksamma inom skola och högre utbildning. En praktiknära forskning är en forskning som intresserar sig för utveckling och tillämpning inom utbildningsväsendet.

CSD ser ett behov av en ämnesdidaktisk skolutveckling där skola och akademi samarbetar för att främja infrastrukturer som stödjer en skola på vetenskaplig grund.

Vi uppfattar att en sådan samverkan behöver omfatta olika dimensioner för att skolans arbete ska vila på vetenskaplig grund. En sådan dimension är att skola och lärare utvecklar former för att konsumera och validera forskningsresultat i syfte att ta till sig befintlig forskning och att anpassa den lokalt. En annan är att skolor själva eller i samverkan med akademien producerar forskning. Detta möjliggörs genom att fler lärare och rektorer är forskarutbildade och därigenom kan driva forskning tillsammans med akademien. En tredje dimension ligger i skolans arbetsformer där lärare och rektorer arbetar systematiskt och långsiktigt med att granska och utveckla den egna undervisningen.

Under föregående period gjordes det strategiska valet att inom ramen av ULF-projektet (Regeringens satsning på Utbildning, lärande och forskning) arbeta med lärare och skolhuvudmän för att utveckla infrastrukturer där möte och utbyten mellan forskning och undervisningsutveckling kan bli långsiktigt hållbar. Det arbetet har haft fokus på att rikta forskningen tydligare mot undervisning och undervisningsutveckling. Interventionsstudier lyftes fram liksom vikten av att arbeta tillsammans med lärare. Avsikten var att identifiera och utveckla modeller för undervisning. Inriktningen har till stor del varit lyckosam genom två externfinansierade forskningsprojekt inom området, samt ett antal doktorandprojekt. Det finns en komplex relation mellan forskning och utvecklingsarbete. CSD ser det som nödvändigt att arbeta inom och med denna spänning. Forskningens roll är att kritiskt granska och självständigt förhålla sig till olika uppdragsgivares mål och intressen. Ämnesdidaktisk forskning behöver arbeta med att både generera nya kunskaper och att pröva tillämpningar och utförande. Designforskning som grund för praktikinära forskningsmetoder har fortsatt potential för att utveckla relationen mellan ämnesdidaktisk forskning och skolans utvecklingsbehov. Vi ser här ett behov av att ytterligare utveckla dess tillämpbarhet för ämnesdidaktik t.ex. i form av generella modeller för ämnesdidaktisk skolutveckling, men också med mer specifik undervisningsutveckling.

Mål för perioden

- Under den kommande perioden fortsätter inriktning på forskningsbaserad praktikinära undervisningsutveckling för att stärka spridning av forskning, forskningssamverkan och systematiskt utvecklingsarbete. Den ges en teoretisk inramning vilket diskuterades

under Ämnesdidaktisk teori och begreppsutveckling samt Samhällsorienterade nyckelområden.

- Tematiken ämnesdidaktisk skolutveckling utvecklas särskilt inom ramen för CSD:s engagemang inom ULF och VR-projektet Kollegial planering och efterarbete som ämnesdidaktisk skolutveckling. Bland annat genom ett kommande bokprojekt kring ämnesdidaktisk skolutveckling
- Seminarier och en konferens skall anordnas som stöd för att uppmärksamma och utveckla modeller för ämnesdidaktisk skolutveckling såväl när det gäller former för forskningssamverkan, kollegiala arbetsformer som konkret undervisningsutveckling.
- Under perioden skall CSD erbjuda fördjupning inom designforskning och andra praktiktäna forskningsmetoder.
- Under perioden skall CSD utveckla former för sin seminarieverksamhet som är öppna för verksamma lärare och andra intresserade.
- CSD skall verka för att magister/masterutbildningen i ämnesdidaktik kan fungera som en mötesplats för samverkan mellan skola och akademi.
- Under perioden skall arbetet med att sprida forskningsresultat till verksamheten utvecklas. Det skall ske genom Nordidactica, och genom att utveckla CSD:s hemsidor så den rymmer forskningsbaserat lärmaterial. Samverkan med tidskriften SO-didaktik skall utvecklas under perioden.
- Utveckla skolnära forskningsprojekt som aktivt bygger på samverkan med skolverksamheten. CSD skall under perioden pröva möjligheten att erbjuda stöttning till forskarutbildade lärare som är verksamma i skolpraktiken, dels genom att bistå med stöttning att skriva ansökningar, dels genom att utlysa medel för finansiering av framtagande av forskningsansökningar och pilotprojekt.
- CSD fortsätter att utveckla forsknings och samverkan inom ULF-projektet. Samverkan söks med ULF och lärarutbildning om hur CSD kan stödja lärare med kombinationstjänster.
- CSD skall fortsätta att utveckla sitt arbete med att stödja forskare att arbeta fram forskningsansökningar. Detta skall ske i samverkan med institutionen och med ROSE.

4) Lärarutbildning och ämnesdidaktik i högre utbildning

Karlstads universitet bedriver en av Sveriges största lärarutbildningar och är också universitetets största programutbildning. I lärarutbildningsnämndens (LUN) forskningsprogram betonas att lärarutbildningen vilar på starka utbildningsvetenskapliga/ämnesdidaktiska forskningscentren CSD, CSL, SMEER och UBB samt den forskning som finns på institutionerna. ROSE är en välrenommerad forskningsmiljö som bygger på forskningscentrens samverkan kring strategiska satsningar på breddade forskningsprojekt och internationell samverkan. Den starka utvecklingen av de ämnesdidaktiska forskningsmiljöerna beror bland annat på att LUN har kraftsamlat på att stödja deras uppbyggnad. Genom de strategiska forskningsmedel som tillhandahållits kan LUN ge förutsättningar för forskningsmiljöns utveckling och utbildningens vetenskapliga förankring. Den starka forskningsprofileringen av ämnesdidaktik är en resurs för att även ge lärarutbildningen denna profil och bidra till att utbildningen är forskningsförankrad och vilar på nära samspel mellan teori och praktik. Vidare framhålls att de ämnesdidaktiska och forskningscentren skall ges förutsättningar att utvecklas så att de långsiktigt kan stärkas vetenskapligt och ta ett starkare ansvar för lärarutbildningarnas vetenskapliga förankring och beforskandet av lärarutbildningens praktik.

CSD:s verksamhet stödjer utvecklingen av en lärarutbildning på vetenskaplig grund, men formulerar självständigt sitt forskningsprogram. All forskning som CSD bedriver har en inriktning mot ämnesdidaktik och har därför en general relevans för lärarutbildningen. Den kunskapsutveckling som görs empiriskt, teoretiskt och metodologiskt stärker den vetenskapliga bas som är en central kärna i lärarutbildningens uppdrag. CSD:s forskning utgör idag en viktig del av kunskapsläget inom ämnesdidaktiken vilket också ger avtryck i kurslitteratur och ger förutsättningar för studenternas examensarbeten. En målsättning för CSD är att utveckla former för att höja och fördjupa den ämnesdidaktiska kompetensen inom lärarutbildningen. Arbetet med att genom forskarutbildning stärka andelen forskarutbildade lärare skall fortgå. CSD stödjer även utvecklingen av lärarutbildningen genom aktivt deltagande i nämnder, utskott och genom deltagande och stöd till kursutveckling och annat utvecklingsarbete.

CSD ser även ämnesdidaktik inom högre utbildning som ett särskilt verksamhetsområde. Detta innebär bland annat ett stöd för de institutioner på KAU med vilka CSD samverkar. Avsikten är både att utveckla forskningsfältet och att skapa möjligheter genom seminarier,

konferenser och fortbildning för att stödja ett systematiskt och forskningsbaserat utvecklingsarbete inom högskoledidaktiken.

Mål för perioden

- Under perioden inventeras och utvärderas i vilken utsträckning ämnesdidaktisk forskning, litteratur och ämnesdidaktiska modeller används inom anknuten lärarutbildning och VFU samt som grund för examensarbete. Under perioden skall en översikt över läromedel producerade av CSD anknutna forskare tas fram.
- CSD:s forskningsmiljö skall stödja lärarutbildare att utveckla en undervisning med vetenskaplig förankring. Detta sker i huvudsak genom en inkluderande och relevant forskarmiljö samt genom seminarier som är öppna för forskare och lärare.
- Genom forskarutbildning skall tillgången på forskarutbildade lärare stärkas, dels genom nyrekrytering, dels genom adjunktstöd. CSD skall fortsatt samarbeta med ROSE och andra lärosäten för att utveckla forskarskolor för verksamma lärare och lärarutbildare.
- CSD tar även aktiv del i utbildningspolitiska frågor genom såväl samarbete som kritisk granskning av skolverksamhetens arbete på såväl lokal som regional nivå samt på myndighetsnivå. CSD skall under perioden öka sin närvaro i det utbildningspolitiska samtalet om ämnesdidaktikens roll i skolutveckling och lärarutbildning på nationell nivå.
- Inom perioden skall i samverkan med CSL, SMEER, ROSE och skolverksamheten ett ämnesdidaktiskt mastersprogram startas upp och etableras, och de ämnesdidaktiska huvudområdena utvecklas på avancerad nivå.
- Inom perioden skall en forskningsöversikt tas fram om relevant ämnesdidaktisk forskning inom högre utbildning. Medel skall avsättas som stöd och uppmuntran för anställda på KAU inom CSD:s verksamhetsområde för att delta på konferenser och för att skriva artiklar eller forskningsansökningar inom ramen för högskoledidaktik.

CSD:s verksamhet, organisation och samverkan

Avgörande för CSD:s verksamhet är aktiva och engagerade medarbetare. Vår målsättning är att erbjuda en inkluderande miljö som bidrar till att kvalificera forskning och utveckling. Miljön är flervetenskaplig och samlar forskare och lärare från olika discipliner. Den gemensamma nämnaren är den ämnesdidaktiska inriktningen. Samtalet om den

ämnesdidaktiska grunden behöver därför hela tiden hållas levande liksom verksamheten med seminarier, skrivarinternat, doktorandverksamhet och läsecirklar.

Seminarieverksamhet: CSD skall driva ett högre seminarium som skall präglas av hög vetenskaplig nivå och en öppet och konstruktivt förhållningssätt. Seminariet är en central del av verksamheten och fyller flera funktioner: Seminariet är en plattform för forskare och doktorander med intresse för CSD:s verksamhetsområde att presentera och utveckla sin forskning. Det är öppet för intresserade nationellt och internationellt. Seminarierna skall återkommande bjuda på bildade och fördjupande teman inom forskningsmetodik och teori. De är också en plattform för att kritiskt granska och utveckla CSD:s verksamhet.

Doktorandmiljö: CSD samverkar med en rad forskarutbildningsämnen och flera doktorander är nära knutna till CSD:s forskningsmiljö. CSD finansierar en rad doktorandprojekt såväl direkt genom budgetanslag och indirekt genom samfinansiering eller genom forskningsprojekt. CSD har därför ett ansvar att fungera som en stödjande och utvecklande doktorandmiljö och ser det som självklart att doktorander finns representerade i beslutande och rådgivande organ. Under perioden skall vi undersöka former för att stödja doktorander under olika faser av utbildningen.

Nordidactica är en framgångsrik satsning på att sprida ämnesdidaktisk forskning inom de samhällsvetenskapliga ämnena på nordisk nivå. Genom en uppdaterad hemsida och OJS-portal samt fortsatt arbete med styrning, stadgar och spridning utvecklas verksamheten och synligheten ytterligare.

Nätverk och samverkan: CSD har ett omfattande engagemang i nätverk och samverkan nationellt och internationellt. Inom den ämnesdidaktiska miljön på Karlstads universitet sker en stor del av samverkan inom ROSE. CSD deltar även i samverkan med RUC och strävar efter att ytterligare utveckla samverkan med rektorsforskningen. På nationell nivå sker samverkan med flera lärosäten dels genom forskarutbildning och dels genom forskningssamverkan. En omfattande samverkan såväl nationellt och internationellt sker inom respektive ämnesfält, men också kopplat till särskilda forskningsfält. Idag finns inte en fullständig överblick över omfattningen av denna verksamhet. En del av den internationella samverkan sker genom ROSE, där KOSS-nätverket spelat en viktig roll, och som vi bedömer har fortsatt potential.

Nordidactica skall fortsatt spela en central roll för CSD:s samverkan med nordiska ämnesdidaktiska miljöer.

CSD ser ett behov av ett nationellt resurscentrum för Samhällsvetenskaplig didaktik som en länk mellan akademi och skolans undervisningsutveckling.

För att utveckla samverkan runt ämnesdidaktisk skolutveckling är samverkan med den regionala ULF-noden viktig, liksom samverkan med RUC.

Under perioden undersöks möjligheter av att utveckla regionala SO-lärarnätverk, samt att utveckla samarbetet med föreningen SO-didaktik.

CSD:s organisation: Verksamhetsperioden inleds med att en ny ledningsorganisation är på plats. Ambitionen är att detta skall ge ytterligare utrymme att utveckla CSD:s position som vetenskaplig miljö. CSD har en god utveckling vad gäller externa beviljningar av forskningsmedel, rekrytering av forskarstuderande och vetenskapliga publikationer. Vi kan samtidigt konstatera att det på ledningsnivå sedan länge råder en ojämn könsfördelning. Vi kan även konstatera att det finns få med docentkompetens inom miljön vilket skapar ett rekryteringsglapp mellan lektorer och professorer. På grund av åldersstrukturer kan detta inom några år få konsekvenser för den vetenskapliga ledningen. Ytterligare en utmaning är att det råder en obalans vad gäller såväl seniorkompetens som forskarstuderande. Ämnena är olika stora och genomgår olika utvecklingsfaser vilket gör att fördelningen mellan ämnena behöver övervägas strategiskt. Under den kommande perioden behöver CSD arbeta med rekryteringsfrågor och balans mellan ålder, kön och ämne.

Mål för perioden

- Forskar- och doktorandmiljön skall utvecklas genom skrivarinternat och doktoranddag. CSD skall också se över strukturer för att stödja doktorander i olika faser av utbildningen. Under perioden undersöks behovet av att utveckla återkommande forskarutbildningskurser.
- Under perioden skall arbetssituation särskilt för doktorander med adjunktstöd ses över i samverkan med ansvariga för forskningsverksamheten, ämnesföreträdare och prefekter.
- CSD skall under perioden utveckla kommunikation om sin verksamhet med särskilt fokus på hemsidor och nyhetsbrev samt att förstärka exponering av Nordidactica som ledande nordisk publiceringsarena vid nationella och internationella konferenser.
- CSD inbjuder minst en gästprofessor/gästforskare med hög kompetens inom strategiska områden. En postdoktor rekryteras med inriktning mot något av de forskningsområden och nyckelteman som lyfts fram i forskningsprogrammet. Vid urval skall

genusaspekten särskilt beaktas i relation till obalans som finns inom gruppen seniora forskare.

- Under verksamhetsåret skall ambitionen vara att arbeta fram minst två forskningsansökningar som strategiskt involverar internationella och nationella samverkansparter, samt skolverksamheten.
- Samverkan inom KOSS-nätverket är prioriterat och finansieringen av de forskningsprojekt som initierats inom nätverket under föregående period skall ses över.
- En kartläggning av CSD:s nationella och internationella kontakter genomförs under perioden.
- Seminarieansvarig utses årligen av AU.
- AU ansvarar för att årligen ta fram ett förslag till verksamhetsplan som beslutas av Forskningsrådet.

Referenser

- Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity* (2 uppl.). New York, NY: Rowman and Littlefield.
- Duit, R., Gropengiesser, H., Kattmann, U., Komorek, M., & Parchmann, I. (2012). The model of educational reconstruction - A framework for improving teaching and learning science. I D. Jorde & J. Dillon (Red.), *Science education research and practice in Europe: Retrospective and prospective*. Rotterdam, The Netherlands: Sense, 13-37.
- Ingerman, Å., & Wickman, P.-O. (2015). Towards a teachers' professional discipline: Shared responsibility for didactic models in research and practice. I P. Burnard, B.-M. Apelgren & N. Cabaroglu (Red.), *Transformative teacher research: Theory and practice for the c21st*. Rotterdam, The Netherlands: Sense, 167-179.
- Klafki, W. (1985/2001). *Dannelseteorier och Didaktik – Nye studier*. Aarhus: Klim.
- Sjöström, J. (2019). Didaktisk modellering. I Forum för forskningsbaserad NT-undervisning. Linköping University Electronic Press, 121-132.
- van den Akker, J., Gravemeijer, K., McKenney, S., & Nieveen, N. (Red.). (2006). *Educational Design Research*. London: Routledge.
- Young, M., & Muller, J. (2016). Curriculum and the specialization of knowledge. London: Routledge.

Bilaga 1 sammanfattning av mål

<p>1) Ämnesdidaktisk teori och begreppsutveckling;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Begrepp som kraftfull kunskap skall knytas samman med frågor om elevers lärande och undervisningens genomförande. Med inspiration från bland annat tysk didaktik skall tematiken kring ämnesdidaktiska modeller och undervisningens progression utvecklas. ● En seminarierie anordnas under 2022 som stöd för att uppmärksamma och utveckla ämnesdidaktiska modeller som grund för ansökningar, artikelskrivning och högskoledidaktik. 	<p>2) Samhällsorienterade nyckelteman;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Under den kommande programperioden kommer CSD fortsätta att arbeta med både fortbildning och forskningsansökningar utifrån redan identifierade nyckelteman migration och antropocen. Under perioden skall diskussionen om nyckelteman utvecklas dels för att förnya prövning av vilka nyckelteman som bör prioriteras, dels för att pröva hur de kan förstås utifrån CSD:s olika ämnesgrupper. ● De nyckelteman som identifierats skall: <ul style="list-style-type: none"> o Utforskas, förankras och utvecklas i miljön genom bildande och fördjupande seminarier o förstärkas och utvecklas genom rekrytering av gästforskare o resultera i en eller flera artiklar publicerade på internationell nivå o utvecklas inom ramen för forskningsansökningar 	<p>3) Praktisknära perspektiv på forskning och ämnesdidaktisk skolutveckling;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Under den perioden fortsätter inriktning på forskningsbaserad praktisknära undervisningsutveckling för att stärka spridning av forskning, forskningssamverkan och systematiskt utvecklingsarbete. Den ges en teoretisk inramning vilket diskuterades under Ämnesdidaktisk teori och begreppsutveckling samt Samhällsorienterade nyckelområden. ● Tematiken ämnesdidaktisk skolutveckling utvecklas särskilt inom ramen för CSD:s engagemang inom ULF och VR-projektet Kollegial planering och efterarbete som ämnesdidaktisk skolutveckling. Bland annat genom ett kommande bokprojekt kring ämnesdidaktisk skolutveckling ● Seminarier och en konferens skall anordnas som stöd för att uppmärksamma och utveckla modeller för ämnesdidaktisk skolutveckling såväl när det gäller former för forskningssamverkan, kollegiala arbetsformer som konkret undervisningsutveckling. ● Under perioden skall CSD erbjuda fördjupning inom designforskning och andra praktisknära forskningsmetoder. ● Under perioden skall CSD utveckla former för sin seminarieverksamhet som är öppna för verksamma lärare och andra intresserade. ● CSD skall verka för att magister/masterutbildningen i ämnesdidaktik kan fungera som en mötesplats för samverkan mellan skola och akademi. ● Under perioden skall arbetet med att sprida forskningsresultat till verksamheten utvecklas. Det skall ske genom Nordidactica, och genom att utveckla CSD:s hemsidor så den rymmer forskningsbaserat läromaterial. Samverkan med tidskriften SO-didaktik skall utvecklas under perioden. ● Utveckla skolnära forskningsprojekt som aktivt bygger på samverkan med skolverksamheten. CSD skall under perioden pröva möjligheten att erbjuda stöttning till forskarutbildade lärare som är verksamma i skolpraktiken, dels genom att bistå med stöttning att skriva ansökningar, dels genom att utlysa medel för finansiering av framtagande av forskningsansökningar och pilotprojekt. ● CSD fortsätter att utveckla forsknings och samverkan inom ULF-projektet. Samverkan söks med ULF och lärarutbildning om hur CSD kan stödja lärare med kombinationstjänster. ● CSD skall fortsätta att utveckla sitt arbete med att stödja forskare att arbeta fram forskningsansökningar. Detta skall ske i samverkan med institutionen och med ROSE. 	<p>4) Lärarutbildning och ämnesdidaktik i högre utbildning;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Under perioden inventeras och utvärderas i vilken utsträckning ämnesdidaktisk forskning, litteratur och ämnesdidaktiska modeller som används inom anknuten lärarutbildning och VFU samt som grund för examensarbete. Under perioden skall en översikt över läromedel producerade av CSD anknutna forskare tas fram. ● CSD:s forskningsmiljö skall stödja lärarutbildare att utveckla en undervisning med vetenskaplig förankring. Detta sker i huvudsak genom en inkluderande och relevant forskarmiljö samt genom seminarier som är öppna för forskare och lärare. ● Genom forskarutbildning skall tillgången på forskarutbildade lärare stärkas, dels genom nyrekrytering, dels genom adjunktstöd. CSD skall fortsatt samarbeta med ROSE och andra lärosäten för att utveckla forskarskolor för verksamma lärare och lärarutbildare. ● CSD tar även aktiv del i utbildningspolitiska frågor genom såväl samarbete som kritisk granskning av skolverksamhetens arbete på såväl lokal som regional nivå samt på myndighetsnivå. CSD skall under perioden öka sin närvaro i det utbildningspolitiska samtalet om ämnesdidaktikens roll i skolutveckling och lärarutbildning på nationell nivå. ● Inom perioden skall i samverkan med CSL, SMEER, ROSE och skolverksamheten ett ämnesdidaktiskt mastersprogram startas upp och etableras, och de ämnesdidaktiska huvudområdena utvecklas på avancerad nivå. ● Inom perioden skall en forskningsöversikt tas fram om relevant ämnesdidaktisk forskning inom högre utbildning. Medel skall avsättas som stöd och uppmuntran för anställda på KAU inom CSD:s verksamhetsområde för att delta på konferenser och för att skriva artiklar eller forskningsansökningar inom ramen för högskoledidaktik. 	<p>CSD:s verksamhet, organisation och samverkan</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Forskar- och doktorandmiljön skall utvecklas genom skrivarinternat och doktoranddagar. CSD skall också se över strukturer för att stödja doktorander i olika faser av utbildningen. Under perioden undersöks behovet av att utveckla återkommande forskarutbildningskurser. ● Under perioden skall arbetsituation särskilt för doktorander med adjunktstöd ses över i samverkan med ansvariga för forskningsverksamheten, ämnesföreträdare och prefekter. ● CSD skall under perioden utveckla kommunikation om sin verksamhet med särskilt fokus på hemsidor och nyhetsbrev samt att förstärka exponering av Nordidactica som ledade nordisk publiceringsarena vid nationella och internationella konferenser. ● CSD inbjuder minst en gästprofessor/gästforskare med hög kompetens inom strategiska områden. En postdoktor rekryteras med inriktning mot något av de forskningsområden och nyckelteman som lyfts fram i forskningsprogrammet. Vid urval skall genusaspekten särskilt beaktas i relation till obalans som finns inom gruppen seniora forskare. ● Under verksamhetsåret skall ambitionen vara att arbeta fram minst två forskningsansökningar som strategiskt involverar internationella och nationella samverkansparter, samt skolverksamheten. ● Samverkan inom KOSS-nätverket är prioriterat och finansieringen av de forskningsprojekt som initierats inom nätverket under föregående period skall ses över. ● En kartläggning av CSD nationella och internationella kontakter genomförs under perioden. ● Seminarieansvarig utses årligen av AU. AU ansvarar för att årligen ta fram ett förslag till verksamhetsplan som beslutas av Forskningsrådet.
--	---	---	--	---

